

Gledališka kritika

Forma je dozorela

Homer: Iliada.
Režija Jernej Lorenci.
Koprodukcija SNG Drama
Ljubljana, **Mestno
gledališče ljubljansko** in
Cankarjev dom. Ogled
predpremiere 23. januarja

PETRA VIDALI

Osnovno vprašanje Lorencijeve Iliade v Gallusovi dvorani se zdi, zakaj Gallusova dvorana oziroma zakaj Gallusov oder. Vidimo ga približno dve minuti, v prelepi sceni s pojočo Tetido (**Nina Ivanišin**) sredi neskončne sena. Vidimo ga tik pred spustom zaves pred pavzo, kot nekakšno obljubo, da se bo v drugem delu dogajanje preselilo tja in ne bo več radijska igra na orkestrskem podiju. Ampak obljuba je prevara, ne samo predigra, tudi vojna se "dogaja" na dimenzijah, ki jih zmore skoraj vsak slovenski gledališki oder. Možni sta dve teoriji: po eni se je vsaj kak del uprizoritve nameraval odvijati na odru, pa je praksa - nujno krčenje epskega materiala - pripeljala tudi do krčenja epskih odrskih dimenzij. Po drugi, in naša stava se nagiba bolj k tej, je bila neizkoriščenost prostora vpisana v namen: dragi gledalci, lahko bi videli lepo in veliko sceno, vendar je ne boste. Zato ne, ker je tudi stari Grki niso, ker so bolj poslušali kot gledali, ker sveta takrat še niso obvladovala vizualna sporočila, ampak je bil glavni perceptivni kanal slušni. In zato ne, ker Iliada ni drama, ampak pripoved, in jo je treba pripovedovati in peti, kot so to takrat počeli. (Pa ker smo tudi mi ob vizualnem bombardiranju ves čas spet tudi na udaru vseprisotne muzike.) In tudi zato ne boste videli lepe scene, ker scene v Iliadi niso lepe, ker Iliada pač ni lepa. Na koncu, ali na začetku, pa je ne boste videli zato, ker je bila poetika Jerneja Lorenčija že nekaj časa usmerjena prav sem in je nujno morala pripeljati do te točke, točke absolutne prepoznavnosti in točke zapika hkrati. Če ste gledali Nevihto, Ponorelo lokomotivo, Svatbo in Othella, predvsem pa

Mrtvec pride po ljubico, ste morali videti, da je ta poetika našla svojo čisto formo. Znotraj nje je mogočih neskončno variacij in znotraj nje je mogoča samo istost. Z v polkrog razporejenimi sedečimi igralci, ki vstanejo, da bi "odigrali" svojo sceno pred mikrofonom, sedeči pa domala ves čas soustvarjajo zvočno podobo uprizoritve, je mogoče narediti tako Mrtveca kot Županovo Micko in seveda tudi Iliado.

Za raznolikost bo vsakič poskrbela zvočna in glasbena matrica **Branka Rožmana**, ki je v tej poetiki neskončno več od spremljave, je enakovreden režijski princip tako rekoč, vsakič bo ključna in vsakič povsem utemeljena v uprizoritvenem materialu. V Iliadi igra ob Agamemnonovih (**Jernej Šugman**) sanjah **Zvezdana Novakovič** (Brizejda) na harfo, ob pripovedi o krvavih bojih igra Priam (**Janez Škof**) na guse v divjem balkanskem bojnem ritmu, ritem pripovedi, ritem heksametra torej, se tekom predstave vzpostavlja s tapkanjem po mikrofoni, velika spoznanja, ki bi bila v klasični grški tragediji dodeljena zboru, pa dobijo obliko popevčic. Perfektno, vse skupaj. Za raznolikost bo morda poskrbel igralski ansambel, čeprav je v praksi tako, da je tudi ta pri Lorenciju vse bolj isti, vsaj kadar režira v ljubljanski Drami ali Mestnem **gledališču ljubljanskem**, in je bil tokrat (če upoštevamo še prisilni alternaciji za Primoža Pirnata in Sebastiana Cavazzo) torej isti na potenco. Najbrž ima istost izbire precej opraviti tudi z glasbeno dominacijo, išče se pač igralce in igralke, ki znajo igrati instrument in/ali peti, in ti seveda res znajo, ob profesionalni Novakovič je treba v tem segmentu izpostaviti vsaj še Hero, **Jette Ostan Vejrup**. Ampak tudi tisti, ki v glasbenem orkestru niso prve violine, so igrali odlično. Ahilu (**Juretu Henigmanu**) ni videti, da je vskočil, res pa njegova vloga v uprizoritvi ni izpostavljena. Ob vseh doslej omenjenih ali celo pred vsemi pa imenujmo Zevsa, **Mateja Puca**. Ne ker bi to zahtevala olimpijska hierarhija (prizor potrjevanja Zevsove vsemočnosti

je odlična komedija), temveč ker rjovečega pohotnega bika, ki se ves čas igra svoje otroške igre, res sijajno odigra. Raznolikost bo seveda prinesel vsakič drug tekst in odnos do njega. Lorencijev odnos do Iliade je v uprizoritvi tak, kot ga je napovedal: tekst, ki utemeljuje evropsko civilizacijo, je klavnica. Evropa se je začela in nadaljevala z bogovi in polbožanskimi junaki, ki uresničujejo svoje nizkotne nagone. Desakralizacija Olimpa ni režiserjeva pogruntavščina, Homerju jo je očital že Sokrat, Lorenci naredi paritveno in maščevalno igro samo še malo bolj dobesedno, malo bolj banalno. Enako se zgodi s klavnico. Boj je (odlično) liriziran, njegove posledice pa konkretizirane. Mogoče nekoliko preveč. Ne da bi bilo preveč gnusno, malo prelahko je. Res pa je s prizorom, ki ni primeren za vegetarijance, zadoščeno še enemu starogrškemu pravilu, da se namreč na odru ne razkazuje človeških trupel. Sploh najde v uprizoritvi, kot zmeraj pri Lorenciju, historični kontekst cel kup priročnih načinov izražanja, tokrat se recimo začne, pred znamenito vokacijo boginje, in potem ves čas nadaljuje z razsipnim darovanjem prvega požirka (nebožanske, a za recitiranje dolgih pasusov nujne) vode bogovom. Konča pa se, ta nedokončani tekst, s prelepo (zborovsko) popevko, ki je vokacija vseh v dvorani, vpoklic našega tukaj in zdaj. Pravkar je umrl Hektor (**Marko Mandič**), enkrat danes ali jutri bomo umrli mi, igralci in gledalci. Ker smo utemeljeni v Iliadi, neskončni igri umiranja. Ne more biti slučaj, da se je dokončnost tega uprizoritvenega obrazca zgodila, razkrila prav ob tem tekstu in v najbolj mrzlično pričakovani uprizoritvi te sezone. Pravo aristotellovsko prepoznanje je na delu, tako imenovani anagorizem, točka, ko se vse niti, ki se zdijo partikularne in zasebne in naključne, spletoje v klopčič, ki ga prepoznamo kot usodo. Veliki tekst in velika koprodukcija pristaneta v nizkih legah na majhnem podiju. Subverzivno, brez

Page: 10

Reach: 108000

Country: SLOVENIA

Size: 569 cm2

2 / 2

dvoma, a tudi malo preveč prazno. Praznost je sporočilo o vsebini evropskega duha, seveda, vendar je hkrati tudi sporočilo o tem, da je

uprizoritvena forma v trenutku, ko doseže svojo čisto obliko, že obsojena na prazno ponavljanje. Iliado je treba videti, ker je skrajna točka, izpolnitev

te poetike, aplicirana na skrajni tekst. In ker se zdi, da to zelo dobro ve tudi režiser, nam najbrž ne bo treba gledati neskončnih variacij obrazca.

Edina "velika scena" v uprizoritvi. (Peter Uhan)

*Iliado je treba
videti, ker je
skrajna točka,
izpolnitev režijske
poetike, aplicirana
na skrajni tekst*